

Zaak C-544/23

Samenvatting van het verzoek om een prejudiciële beslissing overeenkomstig artikel 98, lid 1, van het Reglement voor de procesvoering van het Hof van Justitie

Datum van indiening:

28 augustus 2023

Verwijzende rechter:

Najvyšší správny súd Slovenskej republiky (Slowakije)

Datum van de verwijzingsbeslissing:

16 augustus 2023

Verzoekende partijen:

T.T.

BAJI Trans, s.r.o.

Verwerende partij:

Národný inšpektorát práce

Voorwerp van de procedure in het hoofdgeding

Verzoek om een prejudiciële beslissing dat is ingediend in het kader van een geschil betreffende de toetsing van de rechtmatigheid van een uitspraak op een cassatieberoep. Het onderhavige verzoek is ingediend omdat bij de verwijzende rechter twijfel is gerezen over de vraag of het recht van de Unie ten uitvoer wordt gebracht in een situatie waarin een bestuurlijke sanctie wordt opgelegd wegens schending van een uit het Unierecht voortvloeiende verplichting indien de lidstaten verplicht zijn om een sanctie voor een dergelijke schending op te leggen, zoals in het geval van artikel 19, lid 1, van verordening nr. 3821/85 en artikel 41, lid 1, van verordening nr. 165/2014.

Voorwerp en rechtsgrondslag van de prejudiciële vragen

Uitlegging van artikel 49 en artikel 51, lid 1, van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie, artikel 19, lid 1, van verordening nr. 3821/85 en artikel 41, lid 1, van verordening nr. 165/2014.

Prejudiciële vragen

- 1) Moet artikel 51, lid 1, van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie aldus worden uitgelegd dat een lidstaat het recht van de Unie ten uitvoer brengt wanneer hij naar nationaal recht een bestuurlijke sanctie oplegt wegens schending van een verplichting die voortvloeit uit het Unierecht en de lidstaten verplicht zijn om daarvoor een sanctie op te leggen, zoals in het geval van artikel 19, lid 1, van verordening nr. 3821/85 en artikel 41, lid 1, van verordening nr. 165/2014?
- 2) Indien de eerste vraag bevestigend wordt beantwoord: moeten artikel 49, lid 1, van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie en het daarin neergelegde *lex mitior*-beginsel aldus worden uitgelegd dat dit artikel ook van toepassing is op de oplegging van sancties voor bestuurlijke delicten indien over de schuldvraag en de sanctie aanvankelijk wordt beslist door een bestuurlijke autoriteit en niet door een rechterlijke instantie, en dat dit beginsel vervolgens ook moet worden toegepast bij de toetsing van het besluit van die autoriteit door de bestuursrechter?
- 3) Indien de tweede vraag bevestigend wordt beantwoord: moeten artikel 49 van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie en het daarin neergelegde *lex mitior*-beginsel aldus worden uitgelegd dat dit artikel van toepassing is in het kader van een nationale bestuurlijke of gerechtelijke procedure, ongeacht het stadium van die procedure?
- 4) Indien de derde vraag ontkennend wordt beantwoord: volgens welke criteria wordt dit stadium vastgesteld? Meer in het bijzonder: moeten artikel 49 van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie en het daarin neergelegde *lex mitior*-beginsel aldus worden uitgelegd dat dit artikel moet worden toegepast in het kader van een bestuursrechtelijke procedure die betrekking heeft op een rechtsmiddel zoals een cassatieberoep en derhalve dat de rechterlijke instantie die de hoogste bestuursrechter is en die in tweede en laatste aanleg van een dergelijk cassatieberoep kennisneemt, rekening dient te houden met een wetwijziging ten gunste van de pleger van een bestuurlijk delict dat voorwerp is van een procedure voor een bestuurlijke autoriteit in plaats van een rechterlijke instantie, wanneer deze wetwijziging pas heeft plaatsgevonden nadat een lagere bestuursrechter de te toetsen onherroepelijke uitspraak heeft gedaan?

Aangevoerde bepalingen van Unierecht

Handvest van de grondrechten van de Europese Unie: artikel [49] en artikel 51, lid 1.

Verordening (EEG) nr. 3821/85 van de Raad van 20 december 1985 betreffende het controleapparaat in het wegvervoer: artikel 3, leden 1 en 2, en artikel 19, lid 1.

Verordening (EU) nr. 165/2014 van het Europees Parlement en van de Raad van 4 februari 2014 betreffende tachografen in het wegvervoer, tot intrekking van verordening (EEG) nr. 3821/85 van de Raad betreffende het controleapparaat in het wegvervoer en tot wijziging van verordening (EG) nr. 561/2006 van het Europees Parlement en de Raad tot harmonisatie van bepaalde voorschriften van sociale aard voor het wegvervoer: artikel 3, leden 1 en 2, artikel 41 en artikel 47.

Verordening (EG) nr. 561/2006 van het Europees Parlement en de Raad van 15 maart 2006 tot harmonisatie van bepaalde voorschriften van sociale aard voor het wegvervoer, tot wijziging van verordeningen (EEG) nr. 3821/85 en (EG) nr. 2135/98 van de Raad en tot intrekking van verordening (EEG) nr. 3820/85 van de Raad: artikel 3 en artikel 13, lid 1.

Aangevoerde bepalingen van nationaal recht

Ústava Slovenskej republiky č. 460/1992 Zb. (grondwet van de Slowaakse Republiek nr. 460/1992 van 1 september 1992):

Artikel 50, lid 6

„De strafbaarheid van een handeling wordt beoordeeld en de strafmaat voor een dergelijke handeling wordt vastgesteld overeenkomstig het recht dat van kracht was ten tijde van de handeling. Een latere wet is van toepassing indien deze gunstiger is voor de pleger van de handeling.”

Zákon č. 462/2007 Z. z. o organizácii pracovného času v doprave a o zmene a doplnení zákona č. 125/2006 Z. z. o inšpekcii práce a o zmene a doplnení zákona č. 82/2005 Z. z. o nelegálnej práci a nelegálnom zamestnávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 309/2007 Z. z. (wet nr. 462/2007 betreffende de organisatie van de arbeidstijd in het vervoer en tot wijziging en aanvulling van wet nr. 125/2006 betreffende de arbeidsinspectie en tot wijziging en aanvulling van wet nr. 82/2005 betreffende de onrechtmatige arbeid en het zwartwerk en tot wijziging en aanvulling van bepaalde wetten, zoals gewijzigd bij wet nr. 309/2007):

§ 38, lid 1, onder a), punt 1

„Een bestuurder begaat een overtreding wanneer hij een voertuig bestuurt zonder controleapparaat of met een controleapparaat dat niet over een geldige periodieke keuring beschikt of wanneer hij het controleapparaat verkeerd gebruikt.”

Zákon č. 461/2007 Z. z. o používaní záznamového zariadenia v cestnej doprave (wet nr. 461/2007 betreffende het gebruik van controleapparaten in het wegvervoer):

§ 1, onder a)

„De onderhavige wet regelt de rechtsbetrekkingen die niet door afzonderlijke wetten worden geregeld en die betrekking hebben op:

a) de omvang van de verplichting om in motorrijtuigen een controleapparaat te installeren en te gebruiken.”

§ 2, leden 1 en 2

„(1) Een vervoersonderneming die reizigers per bus of goederen over de weg vervoert, zorgt ervoor dat in elk voertuig dat voor dergelijk vervoer wordt gebruikt een controleapparaat is geïnstalleerd en maakt bij het vervoer gebruik van registratiebladen en -kaarten, tenzij hierna anders is bepaald.

(2) De in lid 1 bedoelde verplichting van de vervoersonderneming geldt niet ten aanzien van voertuigen die worden gebruikt voor vervoersopdrachten die in bijzondere bepalingen worden geregeld.”

Zákon č. 162/2015 Správny súdny poriadok (wet nr. 162/2015 houdende het wetboek bestuursprocesrecht):

§ 11, onder h)

„Op een cassatieberoep wordt beslist door de Najvyšší správny súd [(hoogste bestuursrechter, Slowakije)].”

§ 135, lid 1

„Bij het onderzoek van de zaak gaat de bestuursrechter uit van de stand van zaken op het tijdstip waarop het overheidsorgaan zijn besluit bekendmaakt of uitvoert of een maatregel treft.”

§ 195, onder d)

„Bij het opleggen van bestuurlijke sancties is de bestuursrechter niet gebonden aan de omvang en de grondslagen van een ingesteld beroep wat betreft de eerbiediging van de beginselen voor het opleggen van sancties overeenkomstig de Trestný zákon [(wetboek van strafrecht)], die ook moeten worden toegepast bij de oplegging van sancties in het kader van bestuurlijke procedures.”

§ 438, leden 1 en 2

„(1) Tegen een onherroepelijke uitspraak van een bestuursrechter kan cassatieberoep worden ingesteld [...].

(2) Op het cassatieberoep wordt beslist door een kamer van de Najvyšší správny súd en, in de gevallen bedoeld in § 22, lid 1, door de grote kamer ervan [(hierna: ‚cassatierechter’)].”

§ 440, lid 1

„Een cassatieberoep kan slechts worden gebaseerd op het feit dat de bestuursrechter, hetzij in het kader van de procedure, hetzij bij zijn beslissing, aldus inbreuk op het recht heeft gemaakt dat:

- a) hij niet bevoegd was om kennis van de zaak te nemen,
- b) een van de deelnemers aan de procedure geen procesbevoegdheid had,
- c) een van de deelnemers aan de procedure niet volledig bekwaam was om zelfstandig voor de bestuursrechter op te treden en namens deze deelnemer geen wettelijke vertegenwoordiger of procesvertegenwoordiger is opgetreden,
- d) in dezelfde zaak reeds een onherroepelijke uitspraak is gedaan of een procedure aanhangig is gemaakt,
- e) de zaak is beslecht door een uitgesloten rechter of door een bestuursrechtelijke instantie die niet op behoorlijke wijze is samengesteld,
- f) procedurele tekortkomingen een van de deelnemers aan de procedure in zodanige mate hebben belet om zijn procedurele rechten uit te oefenen dat inbreuk is gemaakt op het recht op een eerlijk proces,
- g) de gedane uitspraak berust op een onjuiste beoordeling van de rechtssituatie,
- h) is afgeweken van de vaste rechtspraak van de cassatierechter,
- i) geen rekening is gehouden met een bindende rechtsopvatting die is geformuleerd in een tot vernietiging strekkende uitspraak in het kader van het cassatieberoep, of
- j) het beroep in strijd met het recht is afgewezen.”

§ 453, leden 1 en 2

„(1) De cassatierechter is gebonden aan de omvang van het cassatieberoep, tenzij de beslissing over het bestreden punt van het dictum van de uitspraak van invloed is op een punt van het dictum waartegen geen cassatieberoep is ingesteld.

(2) De cassatierechter is gebonden aan de grondslagen van het ingestelde beroep, tenzij de bestreden beslissing is gegeven in het kader van een procedure waarin de bestuursrechter niet gebonden was aan de grondslagen van het ingestelde beroep. De cassatierechter houdt geen rekening met middelen die door een deelnemer aan de procedure worden aangevoerd nadat de termijn voor het instellen van cassatieberoep is verstreken.”

§ 454

„Bij het onderzoek van de zaak gaat de cassatierechter uit van de stand van zaken op het tijdstip waarop de bestuursrechter de bestreden uitspraak heeft bekendgemaakt of gedaan.”

Toepasselijke nationale rechtspraak en rechtspraak van het Hof van Justitie en het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM)

a.

Overeenkomstig de nationale rechtspraak is het lex mitior-beginsel ook van toepassing op de oplegging van bestuurlijke sancties wanneer dit gunstiger is voor de pleger van het bestuurlijke delict, ook wanneer de betreffende wettelijke regeling is gewijzigd nadat de onderzochte bestuurlijke besluiten onherroepelijk zijn geworden.

Arrest van de Najvyšší správny súd Slovenskej republiky (hoogste bestuursrechter van de Slowaakse Republiek; hierna: „Nss”) van 21 februari 2018, SK:NSSR:2018:8016200465.1, punt 79

Arresten van de Nss van 25 november 2010, zaaknr. 5Sž/18/2010, blz. 19, en 4 mei 2021, SK:NSSR:2021:1017200783.1, punten 85 en 88

Arrest van de Nss van 5 november 2019, SK:NSSR:2019:1015201090.1, punten 72, 73, 76 en 78

b.

Naar het oordeel van de Nss geeft de rechtspraak van het Hof geen bevredigend antwoord op de vraag naar de omvang van de verplichting om het lex mitior-beginsel toe te passen in de verschillende stadia van de procedure. De verwijzende rechter merkt op dat deze verplichting volgens de rechtspraak van het Hof van toepassing is in procedures tot en met de onherroepelijke uitspraak, maar dat er geen aanwijzingen zijn over de vraag welke soorten nationale uitspraken als onherroepelijk moeten worden beschouwd.

De kwestie van de toepassing van artikel 49, lid 1, van het Handvest in de verschillende stadia van een nationale procedure naargelang van de periode

waarin de wet ten gunste van de pleger van het bestuurlijke delict is gewijzigd is in de rechtspraak van het Hof nog niet beslecht.

Arrest van 6 oktober 2015, Delvigne, C-650/13, EU:C:2015:648, punt 56, en beschikking van 16 juni 2021, Crédit agricole e.a./EBC, C-456/20 P–458/20 P, EU:C:2021:502, punten 27 en 65

Arrest van het EHRM van 17 september 2009, Scoppola tegen Italië, CE:ECHR:2009:0917JUD001024903, §§ 108 en 109

Arrest van het EHRM van 12 januari 2016, Gouarré Patte tegen Andorra, CE:ECHR:2016:0112JUD003342710, § 28 en §§ 32-35

Arrest van het EHRM van 27 september 2011, A. Menarini Diagnostics s.r.l. tegen Italië, CE:ECHR:2011:0927JUD004350908, §§ 64-66

Arrest van het EHRM van 21 februari 1984, Öztürk tegen Duitsland, CE:ECHR:1984:0221JUD000854479, § 56

Arrest van het EHRM van 2 september 1998, Lauko tegen Slowakije, CE:ECHR:1998:0902JUD002613895, §§ 63 en 64

Korte uiteenzetting van de feiten en de procedure in het hoofdgeding

- 1 Bij besluit van de primaire bestuurlijke autoriteit van 8 december 2016 is de eerste verzoeker, T.T., schuldig bevonden aan een overtreding in de zin van § 38, lid 1, onder a), punt 1, van wet nr. 462/2007¹. Inzonderheid heeft hij op 4 november 2015 met een voertuig van de tweede verzoeker, het bedrijf BAJI Trans, s. r. o., beton vervoerd terwijl het bestuurde voertuig was uitgerust met een controleapparaat dat sinds 25 juni 2015 geen periodieke keuring meer had ondergaan. Voor deze overtreding is aan T.T. een geldboete van 200 EUR opgelegd.
- 2 Bij besluit van 3 april 2017 heeft verweerder, de Národný inšpektorát práce (nationale arbeidsinspectie, Slowakije), het door T.T. ingediende bezwaar afgewezen en het besluit van de primaire autoriteit bevestigd.
- 3 Verzoekers hebben tegen deze bestuurlijke besluiten beroep ingesteld bij de Krajský súd v Bratislave (rechter in eerste aanleg Bratislava, Slowakije; hierna: „Ks”).
- 4 De Ks heeft het door T.T. ingestelde beroep als bestuursrechter afgewezen bij vonnis van 27 maart 2019 en heeft het door BAJI Trans, s. r. o. ingestelde beroep afgewezen op grond dat deze onderneming geen procesbevoegdheid had.

¹ In de versie die van kracht is sinds 8 december 2016.

- 5 Met betrekking tot de gegrondheid van het beroep van T.T. heeft de Ks erop gewezen dat de verplichting om in alle voertuigen voor wegvervoer gebruik te maken van tachografen is ingevoerd bij artikel 3 van verordening nr. 3821/85 en vervolgens ook bij § 2, lid 1, van wet nr. 461/2007, behoudens de in artikel 3 van verordening nr. 561/2006 vermelde uitzonderingen. Voertuigen voor het vervoer van beton worden in het kader van deze uitzonderingen evenwel niet genoemd. Artikel 13, lid 1, van verordening nr. 561/2006 bepaalt dat een lidstaat onder bepaalde voorwaarden uitzonderingen op de artikelen 5 tot en met 9 mag toestaan.² De Ks heeft er evenwel op gewezen dat deze uitzonderingen slechts kunnen worden toegepast ten aanzien van voertuigen die worden gebruikt in het vervoer, voor zover deze in artikel 13, lid 1, uitdrukkelijk worden genoemd. Bij wet nr. 461/2007, waarbij verordening nr. 3821/85 is omgezet, is niet voorzien in uitzonderingen met betrekking tot de installatie en het gebruik van tachografen in voertuigen die bestemd zijn voor het vervoer van beton, zodat de verplichting om dergelijke controleapparaten te gebruiken ook volledig op dergelijke voertuigen van toepassing is.
- 6 Verzoekers hebben op 15 juli 2019 cassatieberoep tegen voornoemde uitspraak ingesteld bij de Nss. In de loop van de cassatieprocedure, meer bepaald op 24 augustus 2020, hebben verzoekers een brief neergelegd waarin zij erop hebben gewezen dat de bestaande rechtssituatie is gewijzigd naar aanleiding van verordening nr. 2020/1054³.
- 7 Op 1 augustus 2021 heeft de Nss zijn activiteiten aangevat en is deze rechterlijke instantie begonnen met het onderzoek van alle zaken waarin tot en met 31 juli 2021 procedures aanhangig waren bij de Správne kolégium (bestuurlijk college) van de Nss. Vervolgens is de zaak toegewezen aan de vijfde kamer van de Nss, waarin drie rechters zitting hebben. Deze heeft geconcludeerd dat is voldaan aan de voorwaarden voor verwijzing van de zaak naar de grote kamer van de Nss. De vijfde kamer van drie rechters van de Nss wilde namelijk afwijken van het standpunt van de eerste kamer van drie rechters van de Nss: terwijl de eerste kamer van drie rechters een bevestigend antwoord wenst te geven op de vraag of ook de Nss latere rechtsregels dient toe te passen wanneer deze gunstiger zijn voor de pleger van een bestuurlijk delict en de Nss dit ook moet doen wanneer deze regels zijn gewijzigd nadat de lagere bestuursrechter zijn uitspraak heeft bekendgemaakt of gedaan, is de vijfde kamer van drie rechters van de Nss van oordeel dat deze vraag, gelet op de aard van het ingestelde cassatieberoep en op

² De genoemde artikelen hebben betrekking op bemanningen, rijtijden, onderbrekingen en rusttijden.

³ Verordening (EU) 2020/1054 van het Europees Parlement en de Raad van 15 juli 2020 tot wijziging van verordening (EG) nr. 561/2006 wat betreft de minimumeisen voor maximale dagelijkse en wekelijkse rijtijden, minimumonderbrekingen en dagelijkse en wekelijkse rusttijden, en verordening (EU) nr. 165/2014 wat betreft positionering door middel van tachografen, waarbij onder meer de bewoordingen van artikel 13, lid 1, zijn gewijzigd door de toevoeging van de punten q) en r).

het beginsel dat ook een onherroepelijke uitspraak van een lagere bestuursrechter onderhevig is aan toetsing, ontkenkend moet worden beantwoord.

- 8 Thans wordt de zaak onderzocht door de grote kamer van de Nss, die tot taak heeft om de toepasselijke rechtsregels uit te leggen (draagwijdte van het *lex mitior*-beginsel) die bindend zal zijn voor alle kamers van drie rechters van de Nss.

Voornaamste argumenten van partijen in het hoofdgeding

- 9 In de onderhavige zaak hebben verzoekers voor de Ks geen middelen aangevoerd met betrekking tot de feiten op grond waarvan T.T. schuldig is bevonden aan een overtreding. Zij hebben die schuldigverklaring en de oplegging van de sanctie evenwel betwist op grond dat de overtreding niet is begaan, aangezien het onderzochte voertuig voor het vervoer van beton is uitgesloten van de catalogus van voertuigen waarin verplicht een controleapparaat (tachograaf) moet worden gebruikt.

Korte uiteenzetting van de motivering van de verwijzing

1.

- 10 De Nss moet op grond van het ingestelde bestuurlijke bezwaar en het vervolgens ingestelde cassatieberoep uitspraak doen in een zaak waarin deze rechterlijke instantie is belast met het toetsen van verweerders besluit tot bevestiging van het besluit waarbij verzoeker T.T. overeenkomstig het nationale recht schuldig is bevonden aan een overtreding en hem een geldboete ten bedrage van 200 EUR is opgelegd. T.T. heeft aangevoerd dat de rechtsregels in de loop van de behandeling van het cassatieberoep aldus zijn gewijzigd dat zijn gedraging niet langer kan worden geacht in strijd met het recht te zijn en dat bijgevolg toepassing moet worden gegeven aan het nationaalrechtelijke beginsel dat voortvloeit uit artikel 50, lid 6, van de Slowaakse grondwet.
- 11 Ten aanzien van de eerste prejudiciële vraag merkt de Nss op dat hetzelfde beginsel voortvloeit uit artikel 49, lid 1, van het Handvest. De onderhavige zaak heeft evenwel betrekking op de draagwijdte van dit beginsel, dat wil zeggen op de toepasselijkheid ervan in de verschillende stadia van een nationale bestuurlijke en gerechtelijke procedure.
- 12 Overeenkomstig artikel 267, lid 1, onder a), VWEU is het Hof bevoegd om bij wijze van prejudiciële beslissing een uitspraak te doen in zaken die betrekking hebben op de uitlegging van de Verdragen. Aangezien het Handvest overeenkomstig artikel 6, lid 1, VEU dezelfde juridische waarde heeft als de Verdragen is het Hof ook bevoegd om uitlegging te geven aan het Handvest. Hieruit volgt dat het Hof bevoegd is om de uitlegging te geven aan artikel 51, lid 1, van het Handvest, wat nodig is om te beoordelen wanneer de lidstaten het

recht van de Unie ten uitvoer brengen en wanneer de bepalingen van het Handvest bijgevolg op hen van toepassing zijn. De uitlegging van de aangehaalde bepaling is in de onderhavige zaak van doorslaggevend belang in de context van artikel 49, lid 1, van het Handvest, aangezien deze bepaling door de Nss slechts kan worden toegepast indien wordt aangenomen dat de bij de Nss aanhangige procedure betrekking heeft op een situatie waarin een lidstaat het recht van de Unie ten uitvoer brengt.

- 13 In de onderzochte zaak zijn nationale wetten aangenomen tot omzetting van de toepasselijke verordeningen⁴, zowel van de in deze verordeningen vastgestelde verplichtingen als van de sancties die voortvloeien uit de schending van deze verplichtingen. Naar het oordeel van de Nss heeft de verwerende bestuurlijke autoriteit bij zijn besluit over de schuldvraag en de sanctionering van de overtreding het recht van de Unie ten uitvoer gebracht in de zin van artikel 51, lid 1, van het Handvest. De Nss is evenwel van oordeel dat het Hof uitdrukkelijk dient te bevestigen dat de zaak binnen de werkingssfeer van het Unierecht valt en verband houdt met de tenuitvoerlegging van dat recht in de zin van artikel 51, lid 1, van het Handvest. Indien dat niet het geval is, wenst de verwijzende rechter te vernemen op welke gronden die andere uitlegging moet worden gehanteerd.

2.

- 14 Ten aanzien van de tweede prejudiciële vraag wijst de Nss op de rechtspraak van het EHRM, waarin is vastgesteld dat elk geval van strafvervolgning moet worden onderzocht overeenkomstig artikel 6, lid 1, van het Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden (hierna: „EVRM”). Aanvullend wijst de verwijzende rechter er evenwel op dat ervan mag worden uitgegaan dat op een dergelijke vervolging door een andere autoriteit wordt beslist, op voorwaarde evenwel dat het besluit van die andere autoriteit wordt getoetst door een rechterlijke instantie die voldoet aan de vereisten van artikel 6 EVRM, volledig bevoegd is voor de betreffende zaak en die in de gelegenheid is om de evenredigheid van de opgelegde sanctie te beoordelen.
- 15 De Nss gaat ervan uit dat bestuurlijke autoriteiten met het oog op de vervulling van de vereisten van artikel 6, lid 1, EVRM gehouden zijn om bij hun beoordeling van de schuldvraag en de kwestie van de sanctionering van een bestuurlijk delict het *lex mitior*-beginsel toe te passen. Zij beoordelen deze kwesties namelijk bij wijze van uitzondering.
- 16 Bijgevolg acht de Nss het noodzakelijk om van het Hof de uitdrukkelijke bevestiging te verkrijgen dat artikel 49, lid 1, van het Handvest erin voorziet dat het *lex mitior*-beginsel ook moet worden toegepast ten aanzien van bestuurlijke autoriteiten en derhalve ook bij de rechterlijke toetsing van bestuurlijke procedures.

⁴ Verordening nr. 3821/85 en de latere verordening nr. 165/2014.

3.

- 17 In het kader van de derde en de vierde vraag, die worden gesteld voor het geval dat de vorige twee vragen bevestigend worden beantwoord, verzoekt de Nss het Hof om aanwijzingen over de vraag of rekening moet worden gehouden met een *lex mitior* (wet die gunstiger is voor de pleger) die is vastgesteld nadat de lagere bestuursrechter een onherroepelijke uitspraak heeft gedaan. De verwijzende rechter benadrukt dat deze kwestie ook wordt betwist tussen de verschillende kamers van deze rechterlijke instantie, zodat de zaak ter beslechting naar de grote kamer van de Nss is doorverwezen.
- 18 De verwijzende rechter dient derhalve te vast te stellen of het *lex mitior*-beginsel wordt beperkt door het stadium van de procedure dan wel of de rechter bij wie de zaak aanhangig is gehouden is om dit beginsel toe te passen, ongeacht in welk stadium de procedure zich bevindt. Tegelijkertijd vestigt de verwijzende de aandacht op het feit dat wanneer toepassing wordt gegeven aan een *lex mitior* (wet die gunstiger is voor de pleger) die is aangenomen nadat de uitspraak van de lagere bestuursrechter onherroepelijk is geworden, de verzoeker niet de mogelijkheid heeft om zich in zijn memorie van eis (cassatieberoep) op feitelijke gronden op de *lex posterior mitior* te beroepen, aangezien sprake kan zijn van een situatie waarin de *lex mitior* wordt aangenomen nadat de termijnen voor het indienen van cassatieberoep zijn verstreken en het verstrijken van deze termijnen verhindert dat in de cassatieprocedure nieuwe middelen worden aangevoerd. Hieraan moet worden toegevoegd dat het cassatieberoep een buitengewoon rechtsmiddel is, aangezien het is gericht tegen een onherroepelijke beslissing van een lagere bestuursrechter.
- 19 Naar het oordeel van de Nss kan artikel 49, lid 1, van het Handvest er evenwel toe leiden dat voornoemde nationale procedureregels niet van toepassing zijn. Derhalve heeft de verwijzende rechter besloten om het Hof om een prejudiciële beslissing te verzoeken. De verwijzende rechter gaat ervan uit dat de uitlegging van artikel 49, lid 1, van het Handvest geen uitgemaakte zaak is en vatbaar is voor betwisting. Hij voegt eraan toe dat het Hof zich nog niet over deze kwestie heeft uitgesproken.
- 20 Bij de Nss is derhalve twijfel gerezen over de vraag of het *lex mitior*-beginsel overeenkomstig artikel 49, lid 1, van het Handvest kan worden toegepast in alle aanhangige bestuurlijke en gerechtelijke procedures dan wel of dit beginsel slechts in bepaalde stadia in aanmerking moet worden genomen. Daarnaast wenst de verwijzende rechter te vernemen volgens welke criteria die stadia moeten worden vastgesteld. Meer bepaald wenst de Nss te vernemen in hoeverre artikel 49, lid 1, van het Handvest vereist dat het *lex mitior*-beginsel ook moet worden toegepast in een procedure die betrekking heeft op een cassatieberoep.